

WAARSCHUWING UIT WASHINGTON

Ambassadeur Loudon, gealarmeerd door een toespraak van de Amerikaanse *Undersecretary of State* Sumner Welles (die nog ter sprake komt), deed in juni '42 van Kleffens een telegram terzake toekomen, op grond waarvan van Kleffens en van Mook Gerbrandy ervan wisten te overtuigen dat het niet bij de in '41 gedane magere toezegging inzake een naoorlogse rijksconferentie kon blijven. Het gevolg was dat de minister-president en de ministers van buitenlandse zaken en van koloniën in een gemeenschappelijk schrijven d.d. 18 juni '42' de koningin berichtten dat 'de Amerikanen in Oost-Aziatische verhoudingen slecht geschoold' waren en haar aandacht vestigden op Loudons telegram waarin deze bepleit had,

'dat zo spoedig mogelijk een vastomlijnd ontwerp voor de reconstructie van het koninkrijk wordt gepubliceerd waarin uitgebreide medezeggenschap van de bevolking der overzeese gebiedsdelen duidelijk tot uiting komt . . . Wat volgens Uwer Majesteits ambassadeur . . . thans nodig is, willen de belangen van het koninkrijk geen onherstelbare schade lijden, is een positieve formulering van de wijze waarop de verhoudingen van het moederland tot de overzeese gebiedsdelen en de inwendige staatsregeling dier gebiedsdelen na de oorlog zullen worden opgebouwd.'

Gewezen werd ook op de Japanse propaganda:

'De Japanners zijn, blijkens hun radio-uitzendingen, op velerlei wijze bezig te trachten de Indonesiërs door aan hun zelfstandigheidsdrang in schijn tegemoetkomende reorganisaties en beloften afkerig te stemmen van de terugkeer tot het koninkrijk.'

De drie ministers bepleitten derhalve dat 'in enkele scherp omschreven hoofdlijnen' 'een voorontwerp' voor al die nieuwe regelingen zou worden opgesteld, 'hetwelk voor eventuele publikatie geschikt is'; van Mook zou daarvoor 'tezamen met de onlangs ingestelde Raad van Bijstand voor Nederlands-Indische zaken' een concept vervaardigen, hetgeen uiteraard eerst de ministerraad zou moeten passeren.

Wel, tegen het maken van een concept kon de koningin zich moeilijk verzetten, maar zij wenste Gerbrandy, van Kleffens en van Mook duidelijk te maken dat zij zich in geen enkel opzicht gebonden achtte. Op 26 juni (voorafgaande aan het eerste bezoek dat zij aan de Verenigde Staten zou brengen, bevond zij zich in Canada) stelde zij haar opinie als volgt

¹ Exemplaar in AOK: map 'Toespraak koningin 7 december 1942. Voorbereiding.'